

Harry Potter på Stadsarkivet

Kåseri Radio Uppland 16.5.02

Nu grönskar det överallt och fåglarna sjunger sånger från hela världen. Denna sköna tid är en svår tid för en norrbottning som då ofta ohjälpligt fylls av svärta, kanske för att han då inte framstår lika skön som naturen.

Men det finns en räddning för en sprucken själ och det är att sitta på arkiv och fly ner i historien. Uppsala Stadsarkiv till exempel. Ibland undrar jag om uppsalaborna verkligen fattar vilken guldgruva för fantasi och dold verklighet som ligger där i bibliotekshuset på St Olofsgatan.

För ett tag sedan tog jag därifrån en droska ner till 1890-talet. Jag åkte till Repslagaregatan. Man promenerade inte gärna till denna adress som då, vid denna tid, var Uppsalas bordelltätaste gata.. Bordellerna, de råa, hårda bordellerna, låg på gatunummer 7, 8, 9, 12 och 22. På Repslagaregatan 18, mitt bland dessa bordeller låg Uppsala Arbetsstuga för barn. Där kunde de prostituerades "fattiga och försummade barn" få ett mål mat efter skolan mot att de abetade och lärde sig att sy, väva och laga skor. De tillvekade spånhattar, blomkruksfodral, bastkorgar, respåsar, dammhanddukar och rotborstar som de sedan sålde till mer bemedlade. Förtjänsten fick de behålla och på så sätt behövde de inte tigga efter skoltiden, som annars var vanligt längs Drottninggatan, Kungsängsgatan, Svartbäcksgatan.

Ack ja, Arbetsstugorna för barn var en slags tidiga dagis,

fast med en mer pragmatisk inställning till livet.

Uppsala var hårt och barnen många. Överhetspersoner började redan på 1890-talet mumla om att åtgärder måste, som man sade, "vidtagas mot en ohejdad alstring av proletärämnen". I uppapolisens journaler står bl.a. om alkoholisten som livnärde sig av "e varor och penningar, som hans tvenne minderåriga barn förskaffar sig i staden". Där finns också uppgifter om ungar från Svartbäcken som stympats av sina föräldrar för att kunna tigga effektivare. När jag läste dessa förfärliga uppgifter sittande på Uppsala Stadsarkiv ryckte jag till och utropade "nämen fy..." innan jag förstod var jag befann mig. Jag hörde hur folk ryckte till i min närhet, tappade pennor och rev ner böcker. När jag tittade upp väntade jag finna förmanande blickar och hyssjanden. Alla tittade på mig. Men de förmanade inte. De log och nickade. De visste vart resorna i det glömda Uppsala kan föra en.

Jag tänker att dagens ungar och ungdom ser på Harry Potter och försvinner in i allt mer avancerade dataspel. Jag föreslår som komplement: sätt er på Uppsala Stadsarkiv. Där finns såväl Mordor som Fylke, såväl Gandalf som Gollum.

Ur ljuset i Arbetsstugan, ur eländet på Repslagaregatan kommer kanske en dag att födas en ny Bilbo, en ny Frodo, en ny Harry Potter.